

Jaroslav Novobilský

***14. 10. 1903 – Závěšice**

+ 7. 5. 1942 – Mauthausen

Pocházel z velmi skromných poměrů, měl ještě 4 bratry a sestru, přesto rodiče umožnili třem synům vyšší vzdělání. Syn Jaroslav během studia (gymnázium i učitelský ústav) docházel do školy pěšky, musel vypomáhat rodičům v hospodářství, přesto projevoval o studium velký zájem a vykazoval výborný prospěch.

1. září 1923 nastoupil na obecnou školu v Rybí. Od 1. října 1923 do 31. března 1925 vykonal vojenskou službu u 15. pluku v Opavě. Poté učil na obecných školách ve Větrkovcích (dnes Lubina), v Libhošti a v Mniší. V té době složil v Příboře zkoušku z učitelské způsobilosti pro školy měšťanské z předmětů II. oboru (matematika, fyzika). V roce 1927 se přihlásil ke školní službě na státních menšinových školách a od 1. září 1927 se stal učitelem právě zřízené měšťanské školy v Melči.

Po sňatku v roce 1930 učil jeden rok na měšťanské škole v Opavě, ale na žádost české menšiny se od 1. září 1931 vrátil do Melče, kde byl jmenován ředitelem měšťanské, obecné a mateřské školy. Učilo se tehdy ve skleníku, v hospodě, v bývalé garáži. Místní Němci na školu nevrážili a zapsání dítěte do české školy často znamenalo ztrátu zaměstnání pro otce dítěte, který třeba pracoval u německého sedláka.

Pro ředitele české školy Novobilského se nenašlo v Melči ubytování a musel dojíždět ze Štáblovic, odkud pocházela jeho paní. Nový ředitel si předsevzal vybudovat v Melči pro českou mládež z několika sousedních obcí novou školní budovu. Mimořádnou houževnatostí, četnými jednáními a intervencemi u oficiálních institucí v Opavě a v Praze se mu podařilo dosáhnout úspěchu a 4. dubna 1935 zahájila ostravská firma Nekvasil práce, které ukončila v rekordním čase 28. října 1935. Rodiče žáků přispívali

finančně, jiní odpracovali zdarma mnoho hodin, rolníci přiváželi bezplatně stavební materiál a tak všichni pomáhali snížit celkové náklady stavby. Místní Němci rozpoutali štvavou kampaň v tisku, psali protestní dopisy na různé instituce do Prahy, otázka stavby školy byla dokonce posuzována až u Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Otevření a vysvěcení školy 7. června 1936 (žáci se do ní přestěhovali již 29. listopadu 1935) se účastnil ministr školství Jan Kapras a otevření školy pozdravil i prezident republiky, který souhlasil, aby škola v Melči nesla jméno „Masarykova obecná a měšťanská škola“.

Vnitřní život školy byl v té době již tehdy na vysoké úrovni: žáci mohli podle zájmu pracovat v různých klubech (literární, přírodovědecký, zeměpisný, pěvecký, modelářský, sportovní, radioamatérský a esperantský), literární klub vydával časopis „Rozmach“, vznikl žákovský divadelní a loutkářský soubor. V roce 1933 byla založena „školní strádalna“ pro žáky, která v roce 1936 dosáhla na vkladech 50 000 Kč. Většina žáků i po opuštění školy nechala své vklady na místě a spořila dál.

Jaroslav Novobilský se s kolegy podílel i na pozvednutí kulturního života v sousedních obcích (přednášky z vlastivědy, zeměpisu, dějepisu, doplněné světelnými obrazy), pořádali ochotnická představení. Jaroslav Novobilský se stal také zakládajícím členem hasičského sboru v Melči, podílel se aktivně na práci místního Odboru Matice opavské. Tato práce byla přerušena Mnichovem 1938, kdy Jaroslav Novobilský za dramatických okolností i s rodinou musel doslova uprchnout z Melče do Závěšic k rodičům. Po jednom dni pobytu rozhlas oznámil, že i oblast Závěšic bude zabrána Němci a rodina utíkala dál. Později dostal dekret na měšťanskou školu v Horní Moštěnici u Přerova, kam denně dojížděl od 9. prosince 1938 do 31. ledna 1939, protože nesehnal byt pro rodinu. Od 1. února 1939 nastoupil jako ředitel měšťanské školy v Pňovicích u Litovle, kde opět pokračoval v bohaté školní i mimoškolní činnosti.

Po vzniku protektorátu svou činnost zaměřil na posilování vlastenectví, bojoval proti pocitům malomyslnosti a zoufalství spoluobčanů. Současně se zapojil do odbojového hnutí, což byl nelehký úkol v neznámém prostředí, kde musel teprve hledat kontakty. Podrobnosti o jeho odbojové činnosti se pokusil rekonstruovat jeho syn na základě vzpomínek pamětníků.

Nejbližší odbojoví spolupracovníci Jaroslava Novobilského byli popraveni. Podílel se na poslechu a rozšiřování zpráv rozhlasu ze zahraničí, posílal informace z protektorátu do ciziny, spolupracoval při sestavování ilegální vysílačky odbojové skupiny, pomáhal při ukrývání uprchlíků a jejich vybavování šatstvem a finančními prostředky, patřil mezi pomocníky výsadku ze SSSR, který pronikl na Moravu v září 1941.

Gestapo ho přijelo zatknout poprvé 22. října 1941. Novobilský nebyl doma. Měl možnost uprchnout, protože se dověděl o zatýkání spolupracovníků. Z obav o osud rodiny se vrátil a dne 23. října 1941 přijelo gestapo znovu do školy i bytu J.

Novobilského. Doklady o odbojové činnosti nenašlo, zabavilo vlajky, obrazy, rozhlasový přijímač a osobní automobil a ředitele Novobilského převezlo do vazby v Olomouci. Odtud byl transportován do Brna do Kounicových kolejí, souzen stanným soudem, jehož rozsudek byl vykonán v koncentračním táboře Mauthausen zastřelením ve velké skupině 72 osob 7. května 1942. Záznamy z Mauthausenu potvrdily, že vězeň číslo 462 byl zastřelen v 16.02 hodin.

Pamětníci jej charakterizují jako vlídného pedagoga i člověka, který se neustále vzdělával, své znalosti a rozhled uplatňoval ve své práci.

Velkým koníčkem pro něho bylo cestování. Autem projel Německo, Rakousko, Švýcarsko, Itálii a Jugoslávii. Z cest pak pořádal přednášky doprovázené vlastními fotografiemi. O prázdninách 1938 se účastnil učitelského zájezdu po trase Varšava – Minsk – Moskva – Záporoží – Charkov – Kijev – Oděsa a opět uspořádal řadu besed. Jaroslav Novobilský byl nadšeným fotoamatérem a kinoamatérem. Svými přístroji Leica I a Primarflex dokumentoval nejen život vlastní rodiny, ale také činnost školy, žáků i veřejné události svého bydliště. Zajímala jej radiotechnika. Pod jeho vedením žáci sestavovali amatérské radiopřijímače. Znalosti oboru a součástkovou základnu využil později i v odbojové činnosti. Intenzivně se zajímal také o esperanto, s nímž se pravděpodobně setkal již na učitelském ústavu v Příboře. Korespondoval se Švédskem, SSSR, Austrálií, Japonskem, Holandskem a jinými zeměmi. V Melči organizoval kroužek žáků, kteří studovali esperanto a korespondovali se světem. Po obsazení republiky J. Novobilský informoval své přátele esperantem o skutečné situaci v zemi, gestapem byl v této věci i vyslýchán.

Učitele Jaroslava Novobilského připomíná pamětní deska v základní škole v Melči u Opavy a jeho jméno je uvedeno na pomnících v Pňovicích a v Hrabyni u Ostravy.

Podrobné údaje životopisu byly získány laskavostí jeho syna. Životopis Jaroslava Novobilského je příkladem toho, jaké vzdělané a obětavé učitele Československá republika měla a jakou ztrátu utrpěla jejich smrtí za nacistické okupace.

válka a odboj 1938–1945; oběti okupace; učitelé Země moravskoslezské
národnost česká

státní příslušnost Rakousko-Uhersko, ČSR

zajímavé okolnosti rozsudek byl vynesen stanným soudem v Brně dne 20. 1. 1942, vykonán kolektivně na 72 osobách

příčina úmrtí - popraven v koncentračním táboře

vzdělání - 1909–1915 obecná škola v Závišicích,

1915–1919 Reálné gymnázium v Příboře,

1919–1923 učitelský ústav v Příboře (zde 20. června 1923 maturita)

jiné pocty - uveden na pamětní desce umístěné ve vestibulu Masarykova gymnázia v Příboře a na pomníku rodinného hrobu na hřbitově v rodné obci

*zaměstnání - ředitel školy, měšťanská škola v Pňovicích, okr. Litovel
politická orientace - konzervativní demokrat
odborné a zájmové organizace- Odbor Matice Opavské v Melči,
Ústřední výbor Matice Opavské (od června 1932),
Hasičský sbor v Melči,
světová organizace esperantistů (UEA) se sídlem v Rotterdamu*

Dům, kde v Pňovicích Jaroslav Novobilský bydlel